

УДК 347.001.362

Завальнюк Сергій Володимирович,

аспірант кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛОГІЇ ПРАВА ЗГІДНО ЧИННОГО ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Постановка проблеми. Цивільне право регулює найбільш динамічну та стрімко змінювану сферу суспільного життя. Вплив науково-технічного та суспільного прогресу також накладає свій відбиток на приватноправові відносини. Сам же приватний характер відносин передбачає диспозитивність в їх правовому регулюванні. Все вищеперераховане обґрунтовує стурбованість законодавця проблемою подолання прогалин цивільного законодавства.

Прогалини в праві слід відмежовувати від суміжних явищ у правовому регулюванні, зокрема від нечіткості, незрозумілості юридичних норм, які потребують тлумачення чи роз'яснення, а не нормативної конкретизації законодавчим або іншим компетентним органом. Схожими але не тотожними є також помилки в праві, відносини, що перебувають поза межами правового регулювання.

Стан дослідження теми. Питання аналогії під час правозастосування норм цивільного законодавства стали предметом нещодавніх досліджень Р.Майданика, С.Клім, О.Печеного, О.Косаренка, А.Коструби та інших. Однак дослідження мали на меті розглянути загальнотеоретичні питання подолання прогалин в праві шляхом аналогії, основна увага загалом приділена аналогії закону, а аналогія права яка «за складністю є «вищою математикою» правозастосування» [4, с. 118] свідомо залишена поза предметом дослідження науковців.

Мета статті. Розкриття основних особливостей застосування аналогії права за цивільним законодавством.

Виклад основного матеріалу. Аналогія права є шляхом подолання прогалин в праві на етапі правозастосування будь-яким з суб'єктів. При цьому слід говорити саме про подолання, адже усунення прогалин здійснюється лише способом прийняття норм. Як вірно зазначає О.Печений, будь-яке ухилення життєвої ситуації від типової здатне породити

прогалину в праві, що в свою чергу викликає застосування аналогії [4, с. 115].

Реальне застосування аналогії права на практиці є надзвичайно рідкісним, виключним випадком, однак передбачена можливість її застосування є значною гарантією захищеності цивільних прав, навіть якщо механізм їх реалізації прямо не передбачений законодавством.

Згідно ст. 8 ЦКУ якщо цивільні відносини не врегульовані ЦК, іншими актами цивільного законодавства або договором, вони регулюються тими правовими нормами ЦК, інших актів цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини (аналогія закону). У разі неможливості використати аналогію закону для регулювання цивільних відносин вони регулюються відповідно до загальних засад цивільного законодавства (аналогія права) [7].

Практично таке правило про аналогію закону та аналогію права міститься в статті 10 Сімейного кодексу. Зокрема, статтею 10 Кодексу визначено: якщо певні сімейні відносини не врегульовані цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами або домовленістю (договором) сторін, до них застосовуються норми цього Кодексу, які регулюють подібні відносини (аналогія закону).

Якщо до регулювання сімейних відносин неможливо застосувати аналогію закону, вони регулюються відповідно до загальних засад сімейного законодавства (аналогія права).

Застосування приписів обох частин статей ЦК та СК про аналогію можливе в разі, якщо конкретні відносини відносяться до сфери дії цивільного законодавства та відсутня норма закону, підзаконного акту чи іншого джерела цивільного права. Причому до норм треба відносити не тільки положення ЦК, нормативно-правових актів, договорів, міжнародних договорів, а й звичаї, інші джерела, про які безпосередньо у легальній формулі аналогії (ст. 8 ЦК) не йдеться. Відносини слід вважати врегульовани-

лення у порівнюваних відносинах певної кількості подібних ознак, оцінку ступеня їх істотності, виявлення наявності та значущості відмінностей. Якщо підчас правозастосування в хід іде аналогія права, це значить, що подібних врегульованих правом відносин немає, отже немає і об'єкта порівняння.

Аналізуючи співвідношення аналогії закону та аналогії права, можна прийти до висновку, що аналогія закону неможлива без дотримання основних принципів цивільного права, що по суті є аналогією права. Аналогія права ж неприпустима, якщо попередньо не було проаналізоване чинне законодавство на предмет наявності врегульованих схожих відносин. По суті дану логічну операцію можна віднести до аналогії закону.

При застосуванні аналогії права суттєве значення мають принципи права, які закріплюються в Конституції. Так як норми Конституції України є

нормами прямої дії, то правозастосувач, базуючись на власній правосвідомості, може мотивувати рішення у справі, посилаючись на конституційні норми.

Висновок. Отже, аналогія права є нагальним і доцільним механізмом подолання прогалін цивільного законодавства. Відсутність правового регулювання окремого цивільного правовідношення не є перешкодою для здійснення та захисту окремих цивільних прав навіть в примусовому судовому порядку. Аналогія права і аналогія закону є східними але зовсім не однаковими за змістом поняттями. Використання аналогії права підчас правозастосування є складним елементом та потребує значної кваліфікації суб'єкта правозастосування. Використання аналогії права може слугувати при вирішенні аналогічних справ в порядку правозастосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Котлова О.В. Відмежування прогалін у праві від суміжних правових явищ / О.В.Котлова // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 55-59.
3. Майданик Р.А. Застосування цивільного законодавства за аналогією / Р.А. Майданик // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 4/5. – С. 107-116.
4. Печений О. Деякі проблеми застосування аналогії в цивільному праві / О.Печений // Вісник Академії правових наук України. – 2007. – № 2(49). – С. 108-119.
5. Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України / Вищий господарський суд // Лист від 07.04.2008 № 01-8/211. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_211600-08
6. Проценко М.Г. Логіка. Підручник для студентів вузів / М.Г. Проценко. – Суми : б/в. – 2005. – 252 с.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
8. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар / за заг. ред. Я.М.Шевченко. – К. : «Ін Юре», 2004. – Ч. 1. – 692 с.
9. Щодо порядку застосування нормативно-правових актів у разі існування неузгодженості між підзаконними актами / Міністерство юстиції України // Лист від 30.01.2009 № Н-35267-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v3526323-09>

Завальнюк Сергій Володимирович

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛОГІЇ ПРАВА ЗГІДНО ЧИННОГО ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття розкриває особливості застосування аналогії права за цивільним законодавством. В тексті проаналізовані науковий доробок, нормативно-правові акти та судова практика з питань проблематики теми. З'ясовано роль аналогії права в цивільно-правовому регулюванні.

Ключові слова: аналогія права, умови застосування аналогії, співвідношення аналогії права та закону.

Завальнюк Сергей Владимирович

ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ ПРИМЕНЕНИЯ АНАЛОГИИ ПРАВА СОГЛАСНО ДЕЙСТВУЮЩЕГО ГРАЖДАНСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Статья раскрывает особенности применения аналогии права по гражданскому законодательству. В тексте проанализированы научные труды, нормативно-правовые акты и судебная практика по вопросам проблематики темы. Выяснена роль аналогии права в гражданско-правовом регулировании.

Ключевые слова: аналогия права, условия применения аналогии, соотношение аналогии права и закона.

Zavalniuk Serhii Volodymyrovych

GENERAL PROVISIONS OF ANALOGY OF RIGHTS BY THE EXISTING CIVIL LAW

The article discovers the features of analogy of rights application by civil law. Analyzed related treatises, acts and precedents. Discovered the role of analogy in civil law legal regulation.

Keywords: analogy of rights, the applicable rules of analogy, relationship analogy of law and analogy of rights.